

Norges Døveforbunds uttalelse om saken til Marius Johansen

Norges Døveforbund har lest om saken til Marius Johansen som ble publisert den 17. august i Sandefjords Blad. NDF er opprørte over å lese at Tromsø kommune mener de kan gi Marius like gode tilbud i Tromsø, som han har fått fra Signo i Andebu hittil.

I artikkelen kommer det frem at Marius har en egen leilighet, naboer han kan snakke med og henge med, en kjæreste å besøke eller få besøk av. Marius drar på diskotek og har bowlingkvelder sammen med vennene sine fra Signo Andebu.

NDF mener at Marius bor og lever nå i et godt, stimulerende og aktivt tegnspråkmiljø. Med et godt, stimulerende og aktivt tegnspråkmiljø mener NDF et naturlig språkmiljø som skapes av et visst antall barn og voksne som er tegnspråklige førstespråksbrukere. På Signo Andebu får Marius fortelle, lytte, leke, avlese videobøker, krangle, diskutere, etablere vennskap og utveksle meninger og hemmeligheter på sitt språk. Å selv kunne velge hvem han vil interagere med på norsk tegnspråk, er viktig og en menneskerett. Det er i interaksjon med andre at Marius plukker opp tegn, uttrykk og grammatiske konstruksjoner og tilegner seg tegnspråk. Signo Andebu har i tillegg et tegnspråklig miljø, der både ansatte, pårørende og andre brukere snakke tegnspråk hele døgnet.

NDF mener at Tromsø kommune er ikke i stand til å gi Marius akkurat det samme grunnlaget for å leve et godt liv i Tromsø.

I Tromsø vil han ikke få møte vennene sine, kjæresten sin, møte andre tegnspråklige ansatte, pårørende og brukere, eller gjøre de aktivitetene han liker å gjøre. I Tromsø vil Marius måtte lene seg på et eller to personale for å få kommunisert sine behov for selskap, hjelp, informasjon, kunnskap, og mer.

I Tromsø vil Marius være i et miljø der han er kanskje den eneste tegnspråklige, eller en av få. Dette kan ikke kalles å være i et aktivt tegnspråklig miljø. Marius er da fratatt sine muligheter til å tilegne seg nye tegn, opprettholde sine etablerte tegn og forstå sosiale koder og utvikle vennskap og nærhet til andre. Marius blir da avhengig av de få individene som kan tegnspråk. NDF mener at Marius vil bli språklig deprivert i Tromsø.

Å kunne utfolde seg i sitt eget språk er en rett nedfelt i FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (FN SP 1966: artikkel 27) der språklige minoriteter har rett til å bruke sitt eget språk. Denne konvensjonen, sammen med FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter som understreker at alle har rett til den høyest oppnåelige helsestandard, både fysisk og psykisk (FN ØSK 1966: artikkel 12) legger føringer for hvilke rettigheter norske døve har i forhold til sitt morsmål. Ifølge FN ØSK 1966: artikkel 12, bokstav a står det klart at mennesker med nedsatt funksjonsevne skal ha «de helsetjenester som de trenger spesielt på grunn av sin nedsatte funksjonsevne, herunder tidlig utredning og inngripen, samt tjenester for å begrense og forhindre ytterligere funksjonsnedsettelse, også blant barn og eldre».

Både SP-konvensjonen og ØSK-konvensjonen er tatt inn i Norges menneskerettighetslov, og har derfor forrang på andre norske lover. I tillegg har Norge innført Språkloven i 2021 som også legger føringer på hvilke rettigheter tegnspråklige har.

Språklovens § 7, andre setning, sier at norsk tegnspråk er likeverdig med norsk som språklig og kulturelt uttrykk. Under språklovens §1, bokstav c står det tydelig at offentlige organ har ansvaret for å fremme og verne norsk tegnspråk. I forarbeidene til språkloven, Prop. 108 L (2019-2020):9, skrives det at språklige hensyn skal være med i politikktutformingene på en lang rekke områder, som i utdanningssektoren, [...], helsesektoren, [...]. Språklige hensyn må også ha forrang framfor kortsiktige økonomiske og praktiske hensyn der det er nødvendig.

NDF mener at disse lovene utløser en plikt for Tromsø kommune å tilby Marius den høyest oppnåelige helsestandard, både fysisk og psykisk, samt å bruke sitt eget språk 24/7. Det vil si at dersom Marius tas fra sitt språkmiljø, der Marius har tilgang til sitt morsmål 24/7, til et miljø der det kun er ansatte som kan noen tegn, er det et brudd på både FN ØSK 1966: artikkel 12 og FN SP 1966: artikkel 27. I tillegg er det et brudd på Språklovens §1, om å verne og fremme tegnspråk. Det er også et brudd på språkproposisjon 108 L (2019-2020):9, om at språklige hensyn skal gå foran både kortsiktige økonomiske og praktiske hensyn.

I NOU 2023:20 Tegnspråk for livet kan man lese på side 220, under 17.2 om Likeverdige helse- og omsorgstjenester at «Det er et politisk mål at det skal ytes likeverdige helse- og omsorgstjenester til hele befolkningen, og tjenestetilbudet skal tilpasses den enkelte". samt på s.228 kan man lese at: «Kvalitetsforskriften for pleie- og omsorgstjenestene omtaler i § 3 oppgaver og innhold i tjenestene. Pleie- og omsorgstjenestene skal søke å sikre at brukerne får tilfredsstilt grunnleggende behov, blant annet at de opplever respekt, forutsigbarhet og trygghet i tjenestetilbudet, og at de får dekket sosiale behov som mulighet for samvær, sosial kontakt, fellesskap og aktivitet.»

NDF mener at særlig viktig er dette med respekt, trygghet, forutsigbarhet pluss mulighet for sosial kontakt og fellesskap og aktivitet. Dette kan ikke tilbys i sykehjem hvor det IKKE er tegnspråklige, slik som i Tromsø, noe som understrekes på s. 229: "For å etterleve kvalitetsforskriftens punkter om samvær, sosial kontakt, fellesskap og aktivitet, må helsepersonell ifølge Helsedirektoratet mestre tegnspråk på høyt nivå".

NDF vil på det sterkeste anbefale at Tromsø kommune snur i saken og lar Marius få bli i dette tegnspråklige miljøet på Signo Andebu, der han har tilgang til sitt språk 24/7 og kan velge mellom hvem han ønsker å snakke med der og da, og ikke måtte belage seg på noen få tegn fra sine ansatte. Marius må få fortsette å oppleve ekte frihet, både frihet til å interagere med hvem han vil, frihet til å uttrykke seg på hans morsmål og frihet til å leve livet slik han ønsker å leve det.